

hun bekeering roemen, telkens hun geloof in den steek laten als 't op het levens-verkeer met hun familieleden aankomt. Dan moet, ge ziet het telkens, Jezus voor de familie wijken, maar mag de familie niet wijken voor Jezus. Toch is dit slechts een verachtering door zwakte van het geloof. Neemt ge daarentegen de getrouwen, die zich aan Gods Woord vastklampen, en niet dulden dat hun familie of het maatschappelijk leven hen van Jezus aftrekt, dan komt de martelaars-gestalte op. D. w. z. dat 't dan juist de trouwe geloovigen zijn, die in hun levenslot bijna aldoor lijden, en niet vooruit gaan, maar achteruit gezet worden. Zie het maar aan de apostelen. Zoo goed als allen hebben hun geloof en hun belijdenis met den prijs van hun leven bekocht.

Welnu, dat is het waarop de apostel Paulus ook in 1 Cor. XIII wijst, als hij tegenover elkander stelt, en welke de gesteldheid en de toestand van de trouwe geloovigen hier beneden is, en wat deze gesteldheid der heerlijkheid, eens worden zal in de eeuwige volzaligheid. De apostel gebruikt hier 't beeld van iemand, die vlak bij een heerlijk landschap verkeeren mag, maar 't nog niet met open oog aanschouwen kan. Wat hij er alleen nog maar van te zien krijgt, is niet de rijkdom van de Goddelijke natuur zelf, maar 't beeld er van dat geworden wordt in een spiegel. Nu is wat ge in een spiegel ziet, altoos voor een deel onzuiver. Ge ziet uw lieve kind tienmaal liever in 't eigen levensgelaat, dan dat ge dat gelaat van uw lieve kind in een spiegel opvangt. Het beeld in den spiegel leeft nooit zoo, en spreekt nooit zoo, als 't kindergelaat zelf. Dit gaat nu zelfs nog door, nu we zoo prachtige spiegels bezitten, dat ze ons tegenglanzen. Maar veel sterker nog was dit in de dagen van Paulus. In dien tijd toch leken de spiegels van verre niet in glans en klaarheid op onze huidige spiegels van de uitnemendste soort. De spiegels uit dien tijd waren klein in omvang en gaven slechts een donker beeld van wat ze afspiegelden. Vandaar dat de apostel zegt, dat het beeld in zulke spiegels ons toegeworpen, een duistere rede gaf. Nu is dit woord 'rede' thans voor ons minder verstaanbaar, en het zou ons duidelijker toespreken als er stond: Nu zien we in den spiegel een duister beeld. Doch dit daargelaten, is de zaak zoo duidelijk als 't slechts hoeft. De apostel komt ons hier betuigen, dat aan deze zijde van het graf, na onze wedergeboorte en bekeering, het leven om ons heen zich niet anders aan ons voor kan doen, dan in onvoltooiden en hoogst gebrekkigen vorm. Vandaar zijn vergelijk met het kindzinn. 'Toen ik zelf een kind was, zoo bekeektaft hij zijn gedachte, sprak ik als een kind, was ik gezind als een kind, en overleide ik als een kind; maar toen ik een man geworden was, zoo heb ik te niet gedaan wat des kinds was'. En zoo nu stond 't ook hier, zoo we vergelijken onzen huidige toestand met den toestand die ons in de eeuwigheid wacht. Eens, in die eeuwigheid, zal ons zielsoog de volle zalige eeuwigheid aanschouwen, maar vooralsnog is dit niet het geval. We zijn wel niet verstoken van een indruk van het heerlijke, maar we zien 't nog niet in volle klaarheid voor ons. We vangen er thans nog slechts het beeld van op als in een spiegel, en zien 't daarom wel, maar in zeer gedempten vorm.

Eens echter komt aan dien halfslachtigen, belemmerenden toestand een einde, en dat zal zijn in de eeuwigheid; en dit drukt de apostel dan aldus uit, dat hij zegt: 'Nu ken ik nog maar ten deele, maar alsdan zal ik kennen, gelijk ik ook gekend ben'. En dit nu op 't Goddelijke zelf overbrengend, drukt hij dit aldus uit, dat hij nu 't Goddelijke nog slechts als in een spiegel opvangt, maar dat hij in de eeuwige zaligheid God kennen zal *als van aangezicht tot aangezicht*. Zoo is en het lijden van den geloovigen hier op aarde, en tegelijk zijn volle heerlijkheid in de eeuwige toekomst, verklaard. Hier, zoo zegt hij in vs. 9, kennen wij nog slechts ten deele, en wij profeteeren nog slechts ten deele, doch wanneer het volmaakte, d. i. de eeuwige volzaligheid, zal gekomen zijn, dan zal hetgeen ten deele was te niet gedaan worden. De principieele tegenstelling spreekt zich alzoo klaar en duidelijk uit. Wie geloof, d. w. z. wedergeboren en bekeerd is, zal bij trouwe belijdenis, het hier op aarde allicht pijnlijker hebben dan de ongelooovige. Er is wel opstanding, die ook voor hem uit de Verrijzenis van Christus uitvloeit, maar die opstanding heeft nog alleen in zijn innerlijk wezen plaats gegrepen, en de wereld om hem heen is nog gebleven wat ze was. Tusschen die wereld en zijn innerlijk wezen is alzoo de harmonie nog minder geworden dan ze eertijds was. Is hij nu getrouwd, en aarzelt hij in niets om voor zijn verzezen Heiland uit te komen, dan zal dit hem geestelijk verrijken, maar uitwendig in moeite brengen, en hem, in stee van heerlijkheid, veel lijden en droefenis berokkenen, ja ten slotte het martelaarschap over hem doen komen. Het kind der wereld drinkt dan zijn wereldgenietingen in, maar het kind van God derft zelfs den vrede en de ruste hier beneden.

Toch deert dit hem niet.

Immers juist uit zijn Verzezen Heiland vloeit hem, zoo vaak dit noodig is, de geestelijke kracht toe om staande te blijven, in veel klaarder besef dan een ontrouw belijder ervaart, en dan ziet hij, wat heil uit Christus opstanding ook hem toevloeit. Het leven van Gods kind straalt van boven uit. Het straalt hem toe niet in zijn uitwendig levenslot, maar in het verborgene van zijn zielsleven. En juist daardoor wordt in dit verborgen zieleleven de kracht ge-

boren, om alle geweld en bitterheid der wereld te weerstaan. En zoo doorziet ge den drielei zegen die uit Christus' verrijzenis ons toevloeit. Allereerst het uitzicht, de belofte en de toezegging, dat het met dit leven niet ten einde gaat, maar dat na de beëindiging van dit leven en den dood, een ander en veel heerlijker leven ons is toegezegd. In de tweede plaats de zekerheid, dat de Verzezen Heiland van uit den hemel ons gadeslaat, kent, sterkt en staande houdt, en eenmaal bij ons sterven den doorgang zal geven naar het Vaderhuis. Maar dan ook in de derde plaats, dat we het nieuwe leven niet eerst wachten na den dood, maar reeds hier 't aan onze wedergeboorte danken, en reeds innerlijk genieten kunnen, maar dat dit goddelijk genot ons wel te staan kan komen op verdrukking van de zijde der wereld, maar dat ook onder die verdrukking de Verrijzenis van Jezus ons sterken blijft en ons, al ware het in de Martelaarskroon, dat hogere doet vinden, wat in de Opstanding van onzen Heiland voor elk geloovige besloten lag.

Dr. A. K.

„Mij dorst“.

[GOEDE VRIJDAG 1916.]

Hierna Jezus, wetende dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zoude vervuld worden, zeide: Mij dorst.
Johannes 19 : 28.

Het vat vol edik was niet opzettelijk voor Jezus, en voor hem alleen, naar Golgotha meegenomen. Het hangen aan het kruis verwerkte gemeenlijk bij allen die er toe veroordeeld waren, een sterken, toenemenden dorst. En als de bewakers van het kruis dan merkten, dat de kruisling het niet langer uit kon houden, doopten ze in het vat met edik een spons, en brachten dan die bevochtigde spons aan de lippen van den lijder, die aan het kruis hing, opdat deze er het vocht, tot stilling van zijn dorst, uit op zou zuigen.

Die vraag om edik beoefende dan ook niet zeer luid te geschieden. De soldaten zaten vlak bij het kruis op den heuvel neder. Ze konden dus ook het zachtste woord vernemen dat de soldaten zal 't wel niet geweest zijn.

Zoo hebben we het ons dan ook bij Jezus niet voor te stellen, alsof hij met machtige stem dat: „Mij dorst“ zoo hebben uitgeroepen. Veel meer dan een bijna zachte toeroep aan de soldaten zal 't wel niet geweest zijn.

Wat Jezus vooral met indrukwekkende stem wilde uitroepen, was 't: „Het is volbracht“. Nu kan toch moedelijk beweerd, dat er meer vrije stem vereischt werd, om te roepen: „Mij dorst“, dan om te betuigen: „Het is volbracht“. Wordt ons nu bericht, dat Jezus om leniging van zijn dorst vroeg, om te roepen: „Het is volbracht“, dan moet het onderscheid gelegen hebben in de zachtere of hardere stem, waarmee deze beide Kruiswoorden zijn uitgeroepen.

Was de dorst zoo hevig, dat Jezus over zijn stem niet meer beschikte, dan is het begrijpelijk, hoe Jezus dat: „Mij dorst“, met een stem die bijna niet meer kon, op half zachte wijs aan de soldaten heeft toegeroepen, en dat hij eerst na de edik genomen te hebben, weer vrij over zijn stem beschikken kon.

Johannes zegt 't dan ook uitdrukkelijk, dat Jezus, na den edik genomen te hebben, dat: „Het is volbracht“ uitriep *met groote stem*.

Dat roepen „Mij dorst“ staat daarom niet met de overige Kruiswoorden niet op één lijn. Alleen met het: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten“ komt 't overeen.

Jezus lijden moest wel van tweelei aard zijn, een lijden naar het *lichaam* en een lijden naar de *ziel*. Dat zielelijk nu kwam tot uiting in den uitroep: „Waarom hebt Gij mij verlaten“, en daarnaast sprak het lichamelijke lijden in dit klagende: „Mij dorst“. De vijf overige Kruiswoorden hadden geheel andere strekking. Ze brachten of zegen, gelijk in 't toezeggen: „Heden zult Gij met mij in het paradijs zijn“, of betuiging van mededoelende Vader, vergeef het hun, of eindelijk een vertroosting: „Vrouwe, zie uw zoon“. En bij deze vijf voegde zich dan de twee heilige kreten van triomf in 't: „Het is volbracht“, en in 't: „Vader, in uwe handen heve ik mijn geest“.

Schijnbaar daalt, zoo gezien, het: „Mij dorst“ tot de laagste orde. Het was toch op zich zelf niet anders dan een half aemachtige uiting, om er hij sterven ging en zijn triomfkreet zoo uitroepen, de tong en de lippen te bevochtigen.

Het Kruislijden had Jezus in heel 't zenuwleven, en zoo ook bij de ademaling in de keel zoo overmachtig aangegrepen, dat Jezus feitelijk zijn stem kwijt was, en nog wel eenig geluid geven, maar niet meer spreken, laat staan nog overhuid roepen kon.

Er stond om 't Kruis heen een niet zoo kleine schare. Eerst vlak bij het Kruis de officier met zijn manschappen. Dan verdrongen zich om Golgotha de priesters en de Farizeeën, en in de derde plaats stonden, op zekeren afstand, de scharen die hem uit Jerusaleem gevolgd waren, en onder deze een klein aantal van Jezus vrienden en vriendinnen. Om deze gehele schare te bereiken, was alsoo zekere verheffing van stem noodig. Hiertoe nu was Jezus, toen de dorst hem hand over hand meer kwelde, niet meer in staat. En daar hij nu zijn laatste Volbracht zoo overhuid wilde uitroepen, dat zelf de verstaafte vrienden van zijn vrienden het konden opvangen, vroeg hij eerst om den edik om zijn tong en keel weer vrij te maken, en vandaar de uitroep: „Mij dorst“.

Op zich zelf greep hier alzo niets anders plaats dan wat bij elke kruisiging gewoon was, en zonder aarzeling mag aangenomen, dat ook de twee medekruislingen nu en dan om den edik met hypos zullen gegroepen hebben.

Alleen maar, bij Jezus lag hierin een dieper ingaande beduidenis, wat ge het beste voelt zoo ge herleest, wat dezelfde Evangelist ons bericht over Jezus als het: „Eeuwige Woord“. In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God's. Ook nu, toen Jezus als mensch in ons menschelek leven optrad, was 't woord dat van hem uitging, het groote Evangelie dat hij aan de wereld brengen kwam. Heel de Schepping was niet anders geweest, dan 't zielelijk inkleeden van wat van alle eeuwigheid in dat Eeuwige Woord besloten lag. Ook bij ons is wat we zingen

of speten in het woord, de uitdrukking van 't diepste dat in ons wezen wortelt of omgaat. Wat onder alge schepel op deze aarde ons kenmerkt, komt tot de hoogste uiting in het woord. En waar nu de Zoon Gods die zelf het eeuwige Woord was, als onzer een onder ons optreedt, daar is zijn woord de hoogste levensuiting die uit hem opwelt. En dit woord, de macht over dit *wereld*, in Jezus te knakken, was deswege zoo bange ergenis.

Juist dit nu lag in den smadelijken dood, dien de onheilige en verlorne wereld Jezus aandeelde, als 't vanzelf besloten. Was bij Jezus het Woord het hoogste, ook dat Woord moest Jezus aan dit Kruis ontnemen worden. En hierom nu was het, dat in dien uitroep: „Mij dorst“ een zoo overweldigende krenking van Jezus heiligen persoon lag.

Aan hem, die zelf 't Eeuwige Woord was, en uit wien alle heilige sprake ook in ons menschen vaart, hem zou nu zelf het woord ontnemen worden; ontnemen door hem in het orgaan der sprake zelf aan te tasten.

In het dorsten aan het Kruis werd demonisch beslag zelfs op Jezus' sprake, taal en woord gelegd.

En daarom nu was reeds in de Psalmen dat dorsten van den Messias voorspeld, en kon ook dat bange: „Mij dorst“ op Golgotha niet uitlijven.

Dr. A. K.

Amsterdam, 27 April 1916.

Nu de voorstellen der Bevestigingscommissie in zake het onderwijs publiek zijn gemaakt en heel de Christelijke pers over deze voorstellen haar oordeel heeft geuit, blijkt wel, dat de arbeid dezer Commissie niet ongelukkig is geweest en ons metterdaad zelfs een goed stuk vooruit heeft gebracht op den weg die naar de door alle partijen zoo gewenschte pacificatie leidt.

Indien deze voorstellen worden aangenomen, zal de financiële gelijkstelling van het openbaar en het christelijk lager onderwijs verkregen zijn, en die gelijkstelling wordt geschonken zonder dat daaraan, althans voorzoover we voorloopig kunnen oordeelen, te bezwarende voorwaarden voor het christelijk onderwijs verbonden zijn. Tweeërlei zal dienstegevolge bereikt worden. Vooreerst, dat straks aan onze Christelijke onderwijzers een even hoog salaris zal uitgekeerd worden als aan de openbare onderwijzers en dat salaris zoo zal geregeld worden, dat daarmede hun een behoorlijke levenspositie wordt verzekerd. En ten tweede, wat ons niet minder waard is, dat het Christelijk onderwijs nu vrij de vleugels zal kunnen uitslaan en geen geldgebrek meer een beletsel zal wezen om een Christelijke School op te richten. Vooral in onze groote steden zal dienstegevolge een groote uitbreiding van de Christelijke scholen te wachten zijn. Dat men ook van linksche zijde bereid bleek hietoe mede te werken — slechts één lid der Commissie had bedenkingen — toont, dat er metterdaad bereidwilligheid was om aan de zoo dijkwijs geuite grieven van ons Christelijk volksdeel tegemoet te komen. Vergelijk men in dit opzicht, hoe de positie van het liberalisme tegenover de Christelijke School was onder het regime van Kappeyne van de Coppello, dan kan met groote dankbaarheid dezen omkeer in de overtuiging worden geconstateerd. Toen was heel de toeleeg om door financiële bevoorrechtiging van de openbare school en door al zwaardere lasten, die aan de Christelijke School werden opgelegd, deze laatste den strijd om het bestaan schier onmogelijk te maken.

Thans wil men een vrije en eerlijke concurrentie, doordat aan beide scholen gelijke financiële hulp door den Staat zal worden geboden. Aan het onrecht, dat ons was aangedaan, zal een einde worden gemaakt, en hetgeen in dezen strijd prikkelde en ergerde, zal daardoor worden weggenomen. En een periode van nieuwen opbloei en krachtsontwikkeling van ons Christelijk onderwijs zal van de aanneming dezer voorstellen ongetwijfeld het gevolg wezen.

In zoverre is er dus voor ons zeer zeker reden om met den arbeid dezer Commissie tevreden te zijn, en verdient zij de hulde die haar werd toegebracht.

Toch dient tevens duidelijk te worden uitgesproken, dat door den arbeid dezer Commissie ons ideaal niet bereikt is geworden.

Vooreerst is onze strijd op schoolgebied nooit alleen en zelfs niet in de eerste plaats gegaan om financiële gelijkstelling, maar om de leuze: *de vrije school regel en de staatschool aanvaullen*. Waarom dit beginsel niet van liberale zijde aanvaard zou kunnen worden, is ons nog altoos niet duidelijk. Zoolang het liberalisme meende de ééne nationale school voor heel het volk in stand te kunnen houden, was het begrijpelijk, dat men de staatschool tot regel wilde stellen. Maar nu men gezien heeft, dat dit onmogelijk is en daarom aan de vrije school gelijk recht wil geven, is er ook geen enkel bezwaar meer, om deze leuze van Groen over te nemen. *De vrije school wil toch volstrekt niet zeggen de Christelijke school, maar een school die door de ouders wordt opgericht en waar zij bepalen in welken geest het onderwijs zal gegeven worden.* Een vrije school kan dus evengoed neutraal als christelijk, modern als confessioneel, socialistisch als antirevolutionair zijn. Nu is het ongetwijfeld waar, dat de Commissie het dogma van de allenrijl makende staatschool niet onbelangrijk verwaakt heeft, doordat ze voorstelt in alinea 1 van Art. 192 der Grondwet: „het openbaar onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regeering“, het woord *openbaar* te schrappen, en in de derde alinea: „er wordt overal in het Rijk van overheidswege voldoende openbaar lager onderwijs gegeven“, de woorden in te voegen: *geleegenheid tot het ontvangen van* — maar de staatschool blijft met dat al toch de eerste plaats innemen, en wie de thans uitworpen redactie vergelijkt met

hetgeen de Grondwets-herzieningscommissie onder het kabinet-Heemskerk voorstelde, voelt toch wel een principieel verschil er tusschen beide redacties is.

En niet minder ernstig is onze tweede grief, dat de Commissie wat het financiële vraagstuk betreft, wel een radicale en afdoende oplossing brengt voor wat het lager onderwijs aangaat, maar dit niet doet voor het Middelbaar en Hooger Onderwijs. Een verwijt maken we de Commissie zelf daarvan niet, want ze was gebonden aan haar opdracht en kon niet buiten haar boekje gaan. Maar een volkomen bevredigende oplossing van den schoolstrijd biedt haar arbeid daarom niet. Het vraagstuk van het Middelbaar en vooral van het Hooger Onderwijs blijft nog even ernstig aan de orde. En de strijd zal op dat punt onverminderd moeten worden voortgezet, totdat ook hier ons recht is gedaan.

Natuurlijk dient bij een billijke beoordeeling van den arbeid der Commissie wel rekening te worden gehouden met het feit, dat we geen rechtstreeks kabinet en ook geen rechtstreeks meerderheid in de Tweede Kamer hebben. Zoolvel op de saamstelling als op den arbeid dezer Commissie heeft deze politieke constellatie invloed uitgeoefend. Houdt men dat in het oog, dan zal men niet ontkennbaar wezen. Onze mannen hebben in deze Commissie gedaan wat ze konden, en aan de vertegenwoordigers der linksche partijen moet de lof worden toegekend, dat zij tot schikken bereid waren. Daardoor is bereikt, dat de voorgestelde regering met zoo goed als algemeene stemmen werd aangenomen. En in deze verzoeningsgezindheid ligt een profetie voor de toekomst, wier betekenis we niet onderschatten.

„Secte-scholen“.

In het Avondblad van het Handelsblad van 17 April komt een artikel voor onder het opschrift: „Op den weg naar bevrediging“, waarin de voorstellen der Bevestigingscommissie worden besproken.

Op den inhoud van dit artikel willen we niet ingaan, maar wel is ons doel te protesteeren tegen den krenkende naam, waarmee in dit artikel voortdurend het Christelijk onderwijs wordt aangeduid. De Christelijke School wordt genoemd de *secte-school* en het Christelijk onderwijs het *sectarisch* onderwijs.

Nu kan over de betekenis van het woord *secte* en *sectarisch* geen verschil bestaan. *Secte* staat altoos tegenover *kerk*; het duidt een groep van personen aan, die in onderscheiding van de algemeen aangenomen leer ener kerk of andere begrippen op na houden, hetzij ze in de kerk blijven of daarom van de kerk zich afscheiden. Zoo spreekt men van de *secte der Sadduceeën* en *Pharizeeën* onder Israël, en zoo ook van de *secte der Wederdoopers*, *Darbisten*, *Irvingianen* enz. In zoo verre had Groen van Prinsster volkomen gelijk, toen hij de openbare school een *secte-school* en wel de *secte-school der modernen* noemde, want op de openbare school was het modernisme oppermachtig geworden, en het modernisme is geen *kerk*, heeft zich ook nooit als kerk voorgedaan, maar is een *secte*.

Maar de bijzondere school, die het Woord Gods aan de kinderen van ons volk brengt en aan de belijdenis van ons algemeen ongetwijfeld Christelijk geloof vasthoudt, een *secte-school* te noemen, toont of dat de schrijver van dit artikel de betekenis van het woord *secte* niet verstaat, of wel het drukt op het Christendom een schandmerk, alsof dit een *secte* in ons land zou wezen.

Toen Tertullus, de advocaat van het Joodsche Sanhedrin, voor den rechterstoel van den Romeinschen landvoogd Felix verscheen om Paulus te beschuldigen, noemde ook hij Paulus een *pest*, die oproer verwekt onder al de Joden, en een oppersten aanvoerder van de *secte der Nazarenen*.

Paulus protesteerde hier tegen, door te antwoorden: „dit beken ik, dat ik naar dien weg, *welken zij secte noemen*, den God der vaderen alzoo diene, *geloovende alles wat in de wet en de profeten geschreven is*“.

En de Romeinsche landvoogd was althans zoo welwillend, in zijn antwoord dat hatelijke woord van *secte* te mijden, toen hij tot Paulus zeide: „Als ik nader wetenschap van dezen *weg* zal verkregen hebben, zoo zal ik volle kennis van uwe zaken nemen“ (Hand. 24 : 5, 14, 22).

Het Handelsblad blijkt het wat zijn terminologie betreft, toerend eens te zijn met Tertullus, den advocaat der Joden. Wij voor ons houden het liever met den Apostel Paulus.

Dominocratie.

Ons Gereformeerd Kerkrecht wil van dominocratie in de Kerk van Christus niets weten. De macht om te beslissen komt nooit toe aan één predikant, maar alleen aan den Kerkeraad, die daartoe wettig is aangewezen. Het bevestigingsformulier van de ouderlingen en diakenen zegt daarom, dat bij de Bedienaren des Woords mederegeerders gevoegd moeten worden, die met hen te saam een college moeten vormen als een Raad der Kerke, opdat uit de gemeente Gods te meer gewerd worde alle tyrannie en heerschappij, die lichter kan intreden, wanneer bij één alleen of bij zeer weinigen de regeering staat. Inzonderheid geldt dit natuurlijk voor hetgeen in de gemeente de hoofdzak is, de regeling van de Bediening des Woords en der Sacramenten, want hiervoor is altoos heel de Kerkeraad verantwoordelijk. Deze toel heeft toe te zien, dat het Woord zuiver bediend wordt en de Sacramenten heilig worden gehouden. Vandaar dat de

Dordtsche Kerkenorde in Artikel XV bepaalde, dat niemand in een andere Kerk eenige predikatie zal mogen doen of de Sacramenten zal mogen bedienen *zonder bevestiging van den Kerkeraad* aldaar. De Kerkeraad, die de verantwoordelijkheid draagt, moet ook beslissen, voor wien hij den kansel wil openstellen.

In de Hervormde gemeente te Amsterdam stoort men zich aan deze grondbeginselen van ons Gereformeerd Kerkrecht al zeer weinig. Een der predikanten aldaar meent, dat zijn Kerkeraad niet goed handelt door niet aan de modernen de gelegenheid te geven, dat zij regelmatig een predikant van hun beginselen kunnen hooren. De Kerkeraad daarentegen is van oordeel, dat hij dit niet doen mag, omdat hij in den kansel alleen mag toelaten, wie het Evangelie van Christus verkondigt. Bij dit conflict van overtuigingen gaat bedoelde predikant nu geheel eigenmachtig te werk en laat op geregelde tijden moderne predikanten optreden in de predikbeurten, die door hem moesten worden vervuld. En de Kerkeraad staat hiertegenover machteloos. Natuurlijk, want de oude Kerkenorde onzer Gereformeerde Kerken is in de Hervormde Kerk reeds allang afgeschafte en de Kerkeraad leeft onder de heerschappij van de reglementen der Hervormde Synode, waarin wel gezegd is, dat bedoelde bepaling er niet in voorkwam. *Dominocratie* toch wordt door de Hervormde Synode niet gekeerd, maar juist geëerd en beschermd.

Dr. Kromsigt zal nu bij den Kerkeraad een voorstel aanhangig maken om aan dit spel van domineeswillekeur een einde te maken. We zijn nieuwsgierig, hoe dit zal afloopen. Want al neemt de Kerkeraad dit voorstel aan, daarmee is de zaak nog geen stap verder. De recalcitrante predikant zal zich aan dit Kerkeraadsbesluit al even weinig storen. En de Hoogere Besturen — men lette er maar op, of onze profetie niet uitkomt — stellen hem volkomen in het gelijk.

Het gezin bijeen.

In onze groote stadskerken is de maatregel ingevoerd, dat aan de gezinnen gelegenheid wordt gegeven, om, wanneer zij dit verkiezen, in de kerk bijeen te zitten. Wel doet de invloed van het conservatisme zich ook hier nog gelden, en ziet men nog maar al te veel de vrouwen in het middengedeelte van het kerkgebouw op de stoelen zitten en aan beide zijden op de banken de mannen, terwijl de kinderen, meest zonder opzicht, naar de galerij worden gestuurd, maar menig vader voelt toch, dat deze splitsing in de kerk niet wenschelijk is en draagt daarom zorg, dat hij vaste plaatsen heeft, waar hij met zijn vrouw en de kinderen saam kunnen zitten. Alleen op de dorpen wil deze goede gewoonte er nog niet in en wordt het nog altoos bespottelijk gevonden ja zelfs door degenen, die met de aanwijzing der zitplaatsen belast zijn, soms onmogelijk gemaakt, dat het gezin in de kerk bijeen blijft.

Er mag daarom nog wel eens op gewezen worden, dat deze splitsing van het gezin in de kerk niets voor, veeleer alles tegen zich heeft en daarom door den Kerkeraad ook niet aangemoedigd, maar veeleer tegen moet worden gegaan. Dat men in de kerk niet alle mannen en vrouwen door elkander laat zitten, is op zich zelf niet af te keuren. Al moest de heiligheid van de plaats elke zondige gedachte en opwelling onderdrukken, toch weet ieder kenner van het menschenhart wel, dat dit helaas niet altijd zoo is. En het is beter elk gevaar in dit opzicht te voorkomen. Maar dit geldt natuurlijk niet ten opzichte van het gezin, dat ook in de kerk als *gezin* saamkomt en daarom liefst saam moet blijven. Daardoor alleen kunnen de ouders toezicht houden op hun kinderen, niet alleen om te zien, of zij werkelijk de predikatie bijwonen, maar ook om na te gaan, hoe ze onder de predikatie zich gedragen, en of ze wel met ernst luisteren naar het verkondigde woord. Zendt men de kinderen daarentegen naar de gaanderij, dan zijn ze van het ouderlijk toezicht geheel vrij en leidt dit niet zelden tot ergerlijke tooneelen; er wordt op de gaanderij gelachen en gebabbeld, gekheid gemaakt en gestoeid en soms zelfs onder de bediening des Woords in stilte nog even gerookt. Niet alleen dat de predikant daardoor wordt gehinderd, maar ook de gemeente wordt daardoor ontzicht. Al dit kwaad kan voorkomen, wanneer maar als vaste regel aangenomen wordt, dat de kinderen bij de ouders blijven; niet alleen de zeer jonge maar ook de oudere.

Nu staan we bij de kinderen des Verbonds. Van eenige een passgebied natuurlijk maakt zulk druk van te wezen. V bij den doop in zonde om allerhand onderworpen omdat we dit omdat we dit ven op groen gaande onze in het har leke woner heid. Nog die zonde overerven k in het lich danken, maar door vader. Hege in h eindelijk m dat zelf no schuldig, k kan wezen, pelijk. Toch Wordt het Psalm 31 ongerechtig

De kinderen des Verbonds.

XXX.

Zoo blijkt dus, hoe volkomen terecht onze Geloofsbelijdenis in Artikel XXXIV zegt, dat men de kinderen der geloovigen behoort te doopen en met het merkteeken des verbonds te verzegelen, gelijk de kinderen in Israël beneden werden op dezelfde beloften, die onzen kinderen gedaan zijn, aangezien de doop hetzelfde doet aan onze kinderen hetgeen de Besnijdenis deed aan het Joodsche volk, hetwelk de oorzaak is, waarom de Heilige Paulus den doop noemt de Besnijdenis van Christus. Ook onze Catechismus geeft in Zondagsafdeeling XXVII denzelfden grond aan voor den kinderdoop, wanneer de onderwijzer zegt, dat de kinderen door den Doop als door het teeken des Verbonds der Christelijke Kerk ingelijfd en van de kinderen der ongelooovigen moeten onderscheiden worden, gelijk in het Oude Verbond of Testament door de Besnijdenis geschied is, voor dewelke in het Nieuwe

Verbond de zegt ons De maals bevelen, den, hetwelk der gerechtich, dewijl nu snijdenis ge kinderen als en van zijn

Toch heeft beroep op om de kind den zuigen beschouwd. de belofte God van A van zijn zaa denis diende belofte te be loofsbelijde met nadruk belofte God gedaan zijn den Zondag den kinderdo het verbond grepen zijn grond de bel dat shun do der zonden geloof werkt pas in de evenals den des verbonds Doopsformul op den voorg kinderen in nomen, gelijk vader der ge tot on en 17:7 wordt gewezen wo Israel om de

Volkomen Synode te kende leerge gezegd, dat kinderdoop is Beide scheidt op het bew maar deze be niet zou aan grond van Want al mag om de kind te geven, de op de Ker materiele ge beeld, ook a Anders zou ledig teeken en God, die niet gelasten aan onze kin

Dat hierbij zen wordt den aard de belofte ons kan, dat o aan de gen wordt afgebe senen staat we bij hen wuste open van hun gel wassene, die op grond v bij een kind, d kan van een lik nog geen kindeke omg heeft of nie we ook niet opmerking onze kindere is dus de b kinderen ge Gods is dus we het sacra

Nu is het sacrament va door het blo betekenis, d den doop l nadruk geles waterbad, e reiniging van daarom af, schien wordt Tweeërlei lig vooreerst de de zonde b worden is, e afwassching bloed van C

Nu staan we bij de kinderen des Verbonds. Van eenige een passgebied natuurlijk maakt zulk druk van te wezen. V bij den doop in zonde om allerhand onderworpen omdat we dit omdat we dit ven op groen gaande onze in het har leke woner heid. Nog die zonde overerven k in het lich danken, maar door vader. Hege in h eindelijk m dat zelf no schuldig, k kan wezen, pelijk. Toch Wordt het Psalm 31 ongerechtig

Verbond de Doop ingezet is. En evenzo zegt ons Doopsformulier, dat „God voormaals bevolen heeft de kinderen te besnijden, hetwelk een zegel des verbonds en der gerechtigheid des geloofs was" en dat, „dewijl nu de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, men daarom de kinderen als erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond doopen zal."

Toch heeft de Gereformeerde Kerk dit beroep op het bevel Gods aan Abraham om de kinderen te besnijden, nooit als den *enigen* grond voor den kinderdoop beschouwd. Dit bevel volgde toch op de *belofte* Gods, dat Hij niet alleen de God van Abraham, maar ook de God van zijn zaad wilde zijn, en de besnijdenis diende alleen als teken om die belofte te bevestigen. Vandaar dat onze Geloofsbelijdenis in Artikel XXIV dan ook met nadruk er op wijst, dat „dezelfde *belofte* Gods ook aan onze kinderen gedaan zijn". Ook onze Catechismus geeft in Zondag XXVII als eerste grond voor den kinderdoop aan, dat „onze kinderen in het verbond Gods en de gemeente begrepen zijn"; noemt daarna als tweede grond de belofte aan onze kinderen gedaan, dat „hun door Christus' bloed de verlossing der zonden en de Heilige Geest, die het geloof werkt, toegezegd wordt", en zegt pas in de derde plaats, dat hun daarom evenals den kinderen onder Israël het teken des verbonds toekomt. En eindelijk ook ons Doopsformulier evenzeer stelt de belofte Gods op den voorgrond door te zeggen, dat „onze kinderen in Christus tot genade zijn aangenomen, gelijk God spreekt tot Abraham den vader der geloovigen en overzulk mede tot ons en onze kinderen", waarna Gen. 17:7 wordt aangehaald, terwijl eerst daarna gewezen wordt op het bevel Gods aan Israël om de kinderen te besnijden.

Volkomen terecht heeft daarom de Synode te Utrecht, toen ze over de bekende leergeschieden haar uitspraak deed, gezegd, dat de eigenlijke grond van den kinderdoop is het *bevel* en de *belofte* Gods. Beide scheiden mag men niet. Wie alleen op het bevel Gods zich beroepen zou, maar deze belofte Gods voor onze kinderen niet zou aanvaarden, zou den eigenlijken grond van den kinderdoop wegnemen. Want al mag het bevel Gods aan Abraham om de kinderen het teken des verbonds te geven, de *formele* grond zijn, waarop de Kerk de kinderen doopt, de *materiele* grond is, dat God de Heere beloofd heeft, wat in dit teken lag afgebeeld, ook aan onze kinderen te schenken. Anders zou het sacrament een ijdel en ledig teken zijn om ons te bedriegen en God, die de Waarachtige is, kan ons niet gelasten zulk een bedriegelijk teken aan onze kinderen te geven.

Wat hierbij met zooveel nadruk gewezen wordt op de *belofte* Gods ligt in den aard der zaak, omdat alleen deze belofte ons waarborgt en waarborgen kan, dat onze kinderen deel hebben aan de genade, die in het Sacrament wordt afgebeeld en verzegeld. Bij volwassenen staat de zaak geheel anders, omdat we bij hen te doen hebben met de bewuste openbaring in belijdenis en wandel van hun geloof en bekeering. Een volwassene, die gedoopt wordt, wordt gedoopt op grond van zijn geloofsbelijdenis. Maar bij een kind, dat nog niet eens spreken kan, kan van een bewuste geloofsuiting natuurlijk nog geen sprake wezen. Wat in zulk een kindeke omgaat, of het genade ontvangen heeft of niet, weten we niet en kunnen we ook niet te weten komen door eigen opmerking. Het eenige, waaraan we bij onze kinderen ons kunnen vastklemmen, is dus de *belofte* Gods, die Hij voor deze kinderen gegeven heeft. En deze belofte Gods is dus de eigenlijke grond, waarom we het sacrament aan onze kinderen geven.

Nu is het Sacrament van den Doop het sacrament van de *afwassing* *onzer zonden door het bloed van Christus*. Dat is de betekenis, die het Nieuwe Testament aan den doop hecht en waarop telkens de nadruk gelegd wordt. De doop zelf is een waterbad, een wassen met water, een reiniging van het lichaam, en beeldt ons daarom af, hoe de ziel geestelijk gewassen wordt door het bloed van Christus. Tweerlei ligt dus in den doop opgesloten: vooreerst de erkenning, dat onze ziel door de zonde bezoedeld en verontreinigd geworden is, en ten tweede dat onze ziel de afwassing van die bezoedeling in het bloed van Christus ontvangt.

Nu staan we wat deze beide dingen betreft bij het kind voor een mysterie. Van eenige werking der zonde, die wij bij een pasgeboren kindeke waarnemen, kan natuurlijk geen sprake wezen. Veleer maakt zulk een kindeke op ons den indruk van nog geheel onschuldig en rein te wezen. Wanneer we desniettemin staan bij den doop belijden, dat „onze kinderen in zonde ontvangen en geboren en daarom allerhande ellende ja der verdorpenis onderworpen zijn", dan doen we dit niet, omdat we dit alles in onze kinderen zien, maar omdat we het ootmoedig aannemen en gelooven op grond van wat God in Zijn Woord aangaande onze kinderen ons zegt. Hoe de zonde in het hart van zulk een pasgeboren kindeke wonen kan, is voor ons verborgenheid. Nog veel minder verstaan we, hoe die zonde van de ouders op het kind overerven kan, want de zonde schuilt niet in het lichaam dat we aan onze ouders danken, maar in de ziel, en die ziel is juist niet door vader of moeder, maar door God den Heere in het kind geschapen. En hoe het eindelijk mogelijk is, dat zulk een kindeke, dat zelf nog geen enkele zonde deed, ook schuldig, ja zelfs verdoemelijk voor God kan wezen, is voor ons al evenzeer onbegrijpelijk. Toch gelooven we dit alles, omdat Gods Woord het ons aldus leert. Want wat zegt in Psalm 51 van zich zelf zegt: „zie, ik ben onrechtvaardig geboren en in zonde heeft

mij mijne moeder ontvangen", geldt niet alleen van David, maar van elk kindeke. Job heeft dat uitgesproken, toen hij vroeg: „wie zal een reine uit een onreine geve?" en de Apostel Paulus zegt dit evenzeer van de kinderen des verbonds, dat zij „van nature kinderen des toorns zijn gelijk de anderen". En als men vraagt naar de diepste oorzaak van verdorvenheid, die onze pasgeboren kinderen aankleeft, dan wijst de Schrift ons op de ongehoorzaamheid van Adam in het Paradijs. Immers Paulus zegt in Rom. 5 dat „door een misdadig de schuld is gekomen over alle menschen tot verdoemenis, en door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch vielen tot zondaars gesteld zijn geworden." Het is dus de ongehoorzaamheid van Adam, het eerste misdadig, geweest, die in de schuld en de smet der zonde over al zijn nakomelingen heeft doen komen, waaruit blijkt, dat ook in het eerste verbond, dat God de Heere met den mensch heeft opgericht, als grond-ordinantie gold het: *gij en uw zaad*.

En evenzo nu als van onze kinderen geldt dat ze zonder hun eigen toedoen, ja zelfs geheel buiten hun weten, der verdorpenis in Adam deelachtig zijn geworden, komt God de Heere nu tot onze troost in de Schrift ons verzekeren, dat zoo ook onze kinderen wederom in Christus, die het tweede Bondshoofd is, tot genade worden aangenomen. Uit den parallel, dien Paulus in Rom. V tusschen Adam en Christus trekt, volgt dit van zelf. Want als de Apostel in dit hoofdstuk zegt, dat „gelijk door een misdadig de schuld gekomen is over alle menschen tot verdoemenis, *alsoo ook door een rechtvaardigheid de genade komt over alle menschen tot rechtvaardigmaking des levens*", en dat „gelijk door de ongehoorzaamheid van dien eenen mensch vielen tot zondaars gesteld geworden, *alsoo ook door de gehoorzaamheid van eenen vielen tot rechtvaardigen zullen gesteld worden*", dan zou deze parallel tusschen Christus en Adam niet opgaan, wanneer wel de schuld van Adam aan onze kinderen werd toegerekend, maar de gerechtigheid van Christus niet en deze laatste alleen voor de volwassenen gold. Want waar de Apostel hier juist allen nadruk op laat vallen, is op de universaliteit, het alles omvattende van beide: de schuld van Adam en de genade van Christus. „Zoodaals de schuld door een misdadig is gekomen over alle menschen, zoo komt de genade door een rechtvaardigheid over alle menschen". Indien dit „allen" bij de toerekening van Adam's schuld niet alleen de volwassenen omvat, maar ook de kinderen „hoevel ze niet gezondigd hebben in de gelijkheid der overtreding van Adam", dan moet ook de genade van Christus evenzeer deze kinderen omvatten, anders zou de genade minder zijn dan de schuld. Dit laatste nu snijdt de Apostel juist af, door te zeggen, dat „de genade Gods en de gave door de genade, die daar is van eenen mensch Jezus Christus, *veel meer overvloedig is geweest dan de misdadig van Adams*". De genade is dus niet minder, maar meer dan de zonde. Waren nu de kinderen, die door Adam's ongehoorzaamheid onder de zonde besloten waren, van de genade van Christus uitgesloten, hoe zou de Apostel dan hebben kunnen zeggen, dat de genade veel meer overvloedig was dan de misdadig; hij zou juist omgekeerd hebben moeten zeggen, dat de genade in haar werking en omvang beperkt en kleiner is geweest.

Zoo ligt dan in dezen parallel tusschen Adam en Christus, dien de Apostel hier zoo breed uitwerkt, wel een der sterkste gronden van den kinderdoop. Want de gehoorzaamheid van Christus; waardoor velen tot rechtvaardigen gesteld worden en die ook aan onze kinderen wordt toegerekend, wat is ze anders, dan dat Hij zijn ziel voor ons tot een schuldoffer gesteld heeft en zijn bloed voor ons aan het Kruis heeft vergoten? Volkomen terecht zegt onze Geloofsbelijdenis daarom en stelt ze dit als een waarheid, voorop die door niemand kan worden tegengesproken, maar door ieder Christen moet worden beaamd, dat „Christus zijn bloed niet minder vergoten heeft voor de kinderen, dan voor de volwassenen". Maar dan volgt daaruit ook van zelf, dat het teken en zegel van *wat Christus voor hen gedaan heeft*, hun ook toekomt. En is de doop nu juist het teken en zegel van de afwassing der zonden door Christus' bloed, dan mag deze doop ook aan onze kinderen niet onthouden worden. Zij zijn immers in het bloed van Christus gewassen en behoren daarom ook gedoopt te worden.

Dr. H. H. K.

Uit de Pers.

In *De Harp*, maandblad tot bevordering van de toonkunst onder de Christenen in Nederland, wordt door een deskundige over het orgel in de Nieuwe Zuidekerk te Rotterdam het volgende geschreven:

We dachten aan Salomo's heerlijken tempel, toen we op vriendelijke uitnodiging van den heer H. Bos Km. 22 Maart l.l. het schone Godshuys betraden, hetwelk grootdeels geschenken door voornemen heeft, in betrekkelijk korten tijd te vullen aan den Westelijke te Rotterdam.

De buitengewoon rijke uitvoering van, ja, alle details maken het geheel tot iets ongeloofs, voor onze practischen, soberen tijd bewonderenswaardig, overblijvend.

Teekstuk, marmer, koper, wedjveren hier om den voorrang. Imposant zijn b.v. de Betselach gepolijst graniet hoofdkolommen, dragende het dakgebint, kostbaar en artistiek de gedreven elektrische kronen, welke bij avond een zee van licht uitstroemen. Sprekgesteekte en doopvont met silven bekken, kunstig besneden en gebelid; zwerende reuswaard de voorlezerkathedra, voortellende allen, symbool van wijsheid dragende de wereldbol, waar op een jonge arend, tekenen van jeugdige kracht met uitgespreide vleugels, waarop de libel ligt, rijk de vloerbedekking en de aanwending van marmer voor balustrade-afdekking.

Maar bovenal, wat voor een kerkgebouw een eerste vereichte is, een goede akoestiek; wantes we het gebouw combineren, verdragen verschillende

hoedanigheden, dat de bouwmeester zich hierop speciaal heeft toegelegd, wat ons dan ook ten slotte, na het orgel, het meest interesseerde; immers we weten allen, dat vele onder kerkgebouwen hieraan laboreren; temeer verdient de bouwmeester dus lof, welke geen moeite en kosten te groot heeft geacht invendige vorming en inrichting van het gebouw zoo te construeren, dat vrijwel het hoogste is bereikt geworden, temeer, waar een orgel in deze kerk geplaatst is van zoo'n imposanten, alles overtreffende opzet en constructie, dat we genoodzaakt zijn het in bijzonderheden te bespreken.

Door een vorstelijke gift van een gemeenteheld daartoe in staat gesteld, toeg met op uit en bestelde een elec-pneum instrument van klavieren, no. 3 in zwelkast en vrij pedaal, bij de firma Walcker & Co., Hoforgelbouwmeester te Ludwigs burg, volgens de plannen van de H.H. Bos en Besselach, de laatste, organist der kerk; het front ontwierp de architect, de heer T.J. Kuipers te A'dam, tevens bouwmeester der kerk.

Voorbespreking en samenwerking tusschen architect en orgelbouwer hebben tot resultaat gehad een bijzonder gunstige situatie van ruimte en inderling, waardoor orgelwerk en toon tot het meest volmaakte uitkomt.

Zoo ontstond het enorme werk, het grootste van Nederland, bekleed met een sierlijk omhuulsel in Indisch teakhout. Basuindragende engelen, schoon uitgewerkte ornamenten en figuren in moosien stijl, machtig pijpwerk, houdend 90 p.c. tin, en dit alles rustend op keurig gebeeldhouwde Egyptische steenen, geven iets zeer voornaams te zien. Toch verzaakt het front, vanuit het kerkruim opziende, niet, wat uitgebreid werk achter sierlijk bewerkt pijpwerk verborgen is. Men wordt er dan pas van bewust, als het orgel zijn magische stem laat hooren. Gezegd glintwerk maskert prachtig de jalouzien van de en de manuaal, welke grootsels boven het front uitsteken.

Het pijpwerk van het 4e manuaal (echowerk) is vervaardigd in een gewapende betonkruis met 22 meter lang kanaal, loopende boven het plafond en mondt uit in een plafondrozet aan het einde van het gebouw, bovendien aan het begin en aan het einde voorzien van elec. pneum. werkende jalouzien; door deze inrichting komt als 't ware de toon van uit de verte aanrullen. Het spreekt vanzelf, dat de kapconstructie, welke h.t. gewicht van het b.t. schalkkanaal moet dragen, van bijzondere constructie is. Dit, wat het algemeen aangaat.

Voor de windvoorziening werken in aparte, goed geïsoleerde kamer, 2 afzonderlijke ventilatoren, makende 1300 slagen, gekoppeld aan 2 elektrische motoren van 2 P. K.; hier vinden we ook de beide dynamo's voor de zwakstroomleiding.

Zes magazijnbalgen, de wind betrekkenende uit 2 grote reservoirs met 130 m.m. opvang, voorzien de verschillende laden resp. voor Man. I met 90 m.m. de tongwerken Man. II: 110 m.m. overigens 90, Man. III en IV 90 en pedaal 95 m.m.

De dispositie omvat 75 registers, 76 nevenregisters, 79 knoppen voor aut. pianopedaal, 15 combinatietreden met 8 oplosers, 3 jalousietreden, 1 general crescendo (pedaler), 140 knoppen voor twee combinaties, totaal 697 registers, knoppen en treden, en dat alles geconcentreerd op zeventien speeltafel. De leer kan zich dus enigermate een voorstelling maken, welke aanblik dit kunstwerk op zichzelf al oplevert; geen wonder dus dat alleen dit apparaat 800 K.G. weegt. Toch niet het er niet plomp uit, integendeel, keurig snijwerk en artistieke afwerking in getellige omgeving geven aan het geheel iets huiselijks, want aan beide zijden, geheel vrij, naast het orgel zijn kamertjes gemaakt, waarvan een, keurig gemeubeld, dient tot zitkamer, terwijl in het andere speeltafel, electr. schakelhorden en apparaten zijn ondergebracht.

Opgemerk! dient nog te worden, dat de toetsen door electr. draaden aan de windladen verbonden zijn; door het neerdraken van een toets worden een aantal contacten gesloten, die daartoe komen de magneten in de electr. pneum. rijk in beweging zetten, daarna wordt die kracht in lichtdruct overgeet, die vervolgens de pijpventielen bewerk.

De afstanden bedragen van speeltafel naar windladen: voor manuaal I 15 meter, manuaal II 16 meter, manuaal III 23 meter, pedaal 15 meter en echowerk 32 meter.

Zien we verder de speeltafelkamer rond, dan bemerken we 2 teakhouten kasten, waarin vervaardigd de pneum. electr. koppelingen en de bij- of nevenregisters. Voor dit bedrijf is de besproken zwakstroom noodig met 73 volt spanning. Voorts zijn aan 11150 contacten en 31500 meter kubel draad.

We vinden hier ook de inschakelaar voor de electr. kachel, welke, staande in het echowerk, dit werk, hetwelk volkomen geïsoleerd is, op temperatuur moet houden; en apparat (electr. afstandsthermometer) is ook aanves g om direct den warmtegraad in het echowerk te controleren; benevens een vochtmeter voor het kerkruim.

Alle mogelijke praktische en luxueuze inrichtingen zijn vertegenwoordigd. Zoo is ook aanwezig een 2-persoons lift, ten dienste van den organist, om het vermoedende trappen klimmen uit te sparen.

Wandelen we verder, dan valt steeds de rijke uitvoering op, invendig van het orgel, teakhout paneelwerk, overvloedig electr. licht, breede trappen en gangen.

We zien de trib en supre een octaaf uitgebouwd de windladen, de 300, veelal eveneens pijpen van h.t. pedaal, vervolgens de 1215 pijpen van het 1e manuaal, betreden door de 7 c.m. dikke zwelkast het compartiment van het 2e manuaal met zijn 1819 pijpen. Hooger gaande zien we nog, wederom in zwelkast, het pijpwerk ten getale van 1218 stuks van het 3e manuaal.

Het spreekt vanzelf, dat door de aanwezigheid van electr. pneum. tractie van reger- en spelwerk weinig te zien valt. We wringen ons lang een staande ladder door een nauwe solderopening en staan dan direct onder het dak der kerk in de ruimte voor het echowerk.

Opvallend is, behalve het pijpwerk (833 stuks, het gehele werk omvat 3415 pijpen), het hier geplaatste klaviers, voor het gemakkelijke stemmen van de fernwerpijpen. Men behoort dit noot van en naar de speeltafel te loopen. Keeren we ons dan zien we door de jalouzien in het 22 meter lange schalkkanaal, waar een man zich gemakkelijk kan bewegen.

Intusschen heeft de heer Besselach zich gezet tot het uitvoeren van een improvisatie, om ons de diverse schoone stemmen te laten bewonderen, benevens het majestueuse volle werk.

Duisendvoudig zijn voorts de mogelijke klank combinaties, welke de uitgebreide dispositie benevens de ontelbare andere apparaten toelaten.

Waarlijk is hier een werk samengesteld, dat zijn wedergeide, hier te lande, niet vindt.

Officiële Berichten.

Tweede Congres voor Geref. Evangelisatie.

Ontrent het tweede Congres voor Geref. Evangelisatie, dat 3 Mei a.s. in „De Doelen" te Rotterdam zal worden gehouden, kan nog worden medegedeeld, dat zich een lokaal-comité heeft gevormd onder leiding van de heeren H. J. Tollig en K. Goudlander, dat zooveel mogelijk zal zorgen voor logies bij vrienden, voor het houden van een gemeenschappelijke maaltijd op den dag van het Congres, en voor een hartelijke ontvangst der deelnemers aan den avond van 2 Mei, die in de zaal van Bonesski zal plaats vinden. Voor gewenscht logies werden men zich tot den heer A. Kappers, Goudsche Weg 39, Rotterdam, met mededeeling of men dit voor een of twee nachten begeert; terwijl men zich aan hetzelfde adres kan opgeven voor den maaltijd a 1/125 per persoon.

Voor het lidmaatschap geeft men zich op bij den Secretaris Ds. J. P. Tazelaar te Weesp.

Ook particulieren, zooveel broeders als zusters, worden dringend uitgenoodigd.

De Classis Drachten heeft in hare vergadering van 18 April na gehouden preparatoir examen beroepbaar gesteld bij de Ger. Kerken den heer J. W. Siersema, te Drachten.

De Raad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage brengt hiernaede ter kennis van de Kerken in ons land, dat de Weierwaarde heer J. van Nes, theol. doct. te Sneek, het beroep naar 's-Gravenhage, als missionair Dienaar des Woords voor de Zending onder de Joden, heeft aangenomen.

Namen des Kerkeraad vnd.,
M. SCHUURMAN, h.t. Proost.
P. POPMA, Scriba.

Kort verslag van de vergadering der classe Klundert op 16 Febr. 1916.

1. De vergadering wordt op gebruikelijke wijze door Ds. Goris geopend.
2. Het Moderamen bestaat uit Ds. Goris als praeses, Ds. Van Dam als scriba, Ds. Ruys als assessor.
3. Uit de credentiebrieven blijkt, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. Drummelen kon niet vertegenwoordigd worden door den hoogen waterstand.
4. De notulen worden door den vorigen scriba Ds. Ruys gelezen, en onveranderd goedgekeurd en getekend.
5. Van Dep. Synode is ingekomen een verzoek om inzake de predikantscontracten een correspondent te benoemen. Aangewezen werd Ds. Bosonki.
6. Door Dep. hulphb. kerken in de classe wordt gerapporteerd, dat het tekort bedraagt f 88.97½.
7. Ds. Hepp rapporteert dat samenwerking inzake de Zending met Zeeland haar beslag heeft gekregen op bekenden grondslag. De Zeeuwische regeling wordt den kerken overhandigd.
8. In zake grensregeling met de classe Tholen zal nogmaals een schrijven aan die classe worden gezonden.
9. Rapport van den quæstor wordt niet dank ontvangen; ook den vorigen quæstor wordt een woord van dank toegesproken.
10. Herziening der benoemingen wordt tot de volgende vergadering uitgesteld, als D. V. twee nieuwe predikanten zullen aanwezig zijn. Drummelen en Breda worden aangewezen voor tusschentijdsche approbation en loomakingen.
11. Tot 't nazien der boeken van den quæstor wordt de kerk van Fijnart benoemd.
12. Rosendaal zal in deze 3 maanden gelopen worden door D.D. Nomes en Ruys. Drummelen, zoo noodig, door D.D. Goris, Hepp en Bosonki.
13. Bij de rondvraag Art. 41 K. O. worden aan de kerken Breda en Zevenbergen aangaande attesten advies gegeven. Op een vraag van Dinteloord betreffende noodlijdende kerken, door den watersuod getroffen, wordt geadviseerd de aangevraagde collecte in de kerken te houden, waar de nood in de classe Edam zeer groot is.
14. D.D. Nomes en Hepp, aangewezen de stukken na te zien van de predikanten, beroepen te Raamsdonk en Breda, rapporteeren dat die van Raamsdonk in orde zijn, en die van Breda slechts voorwaardelijk kunnen gerapporteerd.
15. Twee kerken wordt drie-maandelijkse steun toegeregt. Tot aanvrage bij de Part. Synode zal een aanbeveling worden gegeven voor een tier kerken.
16. Aan de classe 's-Gravenhage zal verzocht worden, zoo mogelijk te willen zorgdragen, dat de tijd voor een uit te schrijven Biddag niet al te kort zij, opdat die dag der gemeente kan bekend gemaakt, en de voorgangers er op kunnen rekenen.
17. De volgende vergadering zal door Raamsdonk worden samengeroepen te Breda D. V. op 10 Mei e.k.
18. Nadat nog gesproken is over mogelijke vertegenwoordiging der classe bij intref afscheid van Dienaren des Woords, wordt door den praeses de vergadering gesloten, en gaat de assessor in dankgebed over.

Op last der classe,
A. L. RUYS h.t. assessor.
Dinteloord, 17 Febr. 1916.

De Classis Drachten heeft in hare vergadering van 18 April na gehouden preparatoir examen beroepbaar gesteld bij de Ger. Kerken den heer J. W. Siersema, te Drachten.

De Raad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage brengt hiernaede ter kennis van de Kerken in ons land, dat de Weierwaarde heer J. van Nes, theol. doct. te Sneek, het beroep naar 's-Gravenhage, als missionair Dienaar des Woords voor de Zending onder de Joden, heeft aangenomen.

Namen des Kerkeraad vnd.,
M. SCHUURMAN, h.t. Proost.
P. POPMA, Scriba.

Kort verslag van de vergadering der classe Klundert op 16 Febr. 1916.

1. De vergadering wordt op gebruikelijke wijze door Ds. Goris geopend.

2. Het Moderamen bestaat uit Ds. Goris als praeses, Ds. Van Dam als scriba, Ds. Ruys als assessor.

3. Uit de credentiebrieven blijkt, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. Drummelen kon niet vertegenwoordigd worden door den hoogen waterstand.

4. De notulen worden door den vorigen scriba Ds. Ruys gelezen, en onveranderd goedgekeurd en getekend.

5. Van Dep. Synode is ingekomen een verzoek om inzake de predikantscontracten een correspondent te benoemen. Aangewezen werd Ds. Bosonki.

6. Door Dep. hulphb. kerken in de classe wordt gerapporteerd, dat het tekort bedraagt f 88.97½.

7. Ds. Hepp rapporteert dat samenwerking inzake de Zending met Zeeland haar beslag heeft gekregen op bekenden grondslag. De Zeeuwische regeling wordt den kerken overhandigd.

8. In zake grensregeling met de classe Tholen zal nogmaals een schrijven aan die classe worden gezonden.

9. Rapport van den quæstor wordt niet dank ontvangen; ook den vorigen quæstor wordt een woord van dank toegesproken.

10. Herziening der benoemingen wordt tot de volgende vergadering uitgesteld, als D. V. twee nieuwe predikanten zullen aanwezig zijn. Drummelen en Breda worden aangewezen voor tusschentijdsche approbation en loomakingen.

11. Tot 't nazien der boeken van den quæstor wordt de kerk van Fijnart benoemd.

12. Rosendaal zal in deze 3 maanden gelopen worden door D.D. Nomes en Ruys. Drummelen, zoo noodig, door D.D. Goris, Hepp en Bosonki.

13. Bij de rondvraag Art. 41 K. O. worden aan de kerken Breda en Zevenbergen aangaande attesten advies gegeven. Op een vraag van Dinteloord betreffende noodlijdende kerken, door den watersuod getroffen, wordt geadviseerd de aangevraagde collecte in de kerken te houden, waar de nood in de classe Edam zeer groot is.

14. D.D. Nomes en Hepp, aangewezen de stukken na te zien van de predikanten, beroepen te Raamsdonk en Breda, rapporteeren dat die van Raamsdonk in orde zijn, en die van Breda slechts voorwaardelijk kunnen gerapporteerd.

15. Twee kerken wordt drie-maandelijkse steun toegeregt. Tot aanvrage bij de Part. Synode zal een aanbeveling worden gegeven voor een tier kerken.

16. Aan de classe 's-Gravenhage zal verzocht worden, zoo mogelijk te willen zorgdragen, dat de tijd voor een uit te schrijven Biddag niet al te kort zij, opdat die dag der gemeente kan bekend gemaakt, en de voorgangers er op kunnen rekenen.

17. De volgende vergadering zal door Raamsdonk worden samengeroepen te Breda D. V. op 10 Mei e.k.

18. Nadat nog gesproken is over mogelijke vertegenwoordiging der classe bij intref afscheid van Dienaren des Woords, wordt door den praeses de vergadering gesloten, en gaat de assessor in dankgebed over.

Op last der classe,
A. L. RUYS h.t. assessor.
Dinteloord, 17 Febr. 1916.

Buitenland.

Deutschland. Is de gemeenschapsbeweging van Engelschen oorsprong?

In Engeland wil men alles wat uit Duitschland afkomstig is, over hoord werpen, en in Duitschland doet zich hetzelfde verschijnsel oprecht van Engeland voor. Daarom wordt door sommigen de lens aangeheven: „Weg met de gemeenschapsbeweging, want deze is niet anders dan een plant van Engelse herkomst. Naal geen Duitsch Christen in ernst beweren, dat er uit Engeland niets goeds gekomen is, en daarom zal ook geen belijder des Heeren durven zeggen: de gemeenschapsbeweging is daarom reeds te veroordeelen, omdat zij van uit Engeland in Duitschland is doorgedrongen. Doch behalve dit kan men met alle vrijmoedigheid de stelling verdedigen, dat genoemde beweging niet uit Engeland in Duitschland werd gebracht.

Immers zij is een georganiseerde samenwerking van geloovige kringen in de verschillende landskerken. De behoefte om tot deze organisatie te geraken, is in Duitschland geboren, en is in overeenstemming gebracht met Deutsche toestanden. De gemeenschappen die men in Duitschland vindt, treft men noch in Engeland noch in Amerika aan. In Amerika niet, omdat daar geen volkskerk gevonden wordt. En in Engeland bestaan er naast de Engelsche staatskerk wel allerlei vrije kerken, maar er is geen gemeenschapsbeweging in de staatskerk. Wel heeft men in Engeland verschillende verenigingen die zich ten doel stellen om het Protestantisch-Gereformeerde karakter der Staatskerk niet te laten ondergaan door het drijven van de Romaniserende richtingen, maar het vormen van afzonderlijke kringen waarin men, zonder met de Staatskerk te breken, de prediking van het Woord en de bediening van het Sacrament zoekt, is er niet. Gemeenschappen gelijk er die in Duitschland zijn, vindt men wel in Denemarken, Zweden en Noorwegen, doch die staan niet in verband met de Deutsche gemeenschappen.

Nieuw leven werd in Duitschland gewekt door middel van het optreden van den Amerikaanse predikant Schlumbach uit Texas en den fabrikant Paersall Smith. Het nieuwe leven werd niet gewekt door middel van den Fransch-Duitschen oorlog. Integendeel is het waar, dat de eerste jaren na dien oorlog voor Duitschland uit een geestelijk oogpunt zeer slecht geweest zijn. Stocker heeft eenmaal uitgesproken, dat er wellicht met zoo vreeselijk goddelooze jaren in Berlijn geweest zijn als 1872, 73 en 74. Ook

in Christelijke kringen was het in die dagen bedroefd gesteld. De zoogenaamde „Smithsche beweging" die van 1875 af in Christelijke kringen haar invloed deed gelden, kwam aanstonds onder de leiding van Duitsche mannen, als de predikant Schrenk, rector Dietrich, professor Christlieb, Baron von Oertzen, graaf Pückler en anderen. Eerst werden in gemeenschapskringen bijna uitsluitend Engelse liederen gezongen, maar van lieverlede werd er ook plaats ingeruimd voor het Deutsche geestelijke lied.

De gemeenschappen staan in verband met de Evangelisatie. Deels zijn de gemeenschappen vrucht der evangelisatie, deels is uit de gemeenschappen het werk der evangelisatie voortgevoerd. De eerste die als evangelist in Duitschland optrad, was de predikant Schrenk. Zijn arbeid, dien hij in 1880 begon, staat niet in verband met de evangelisatie in Amerika en Engeland. Hij werd daartoe gedwongen door den nood van den tijd en door de overtuiging, dat hij daarvoor van God geroepen was.

„Gedurende den oorlog, zoo schrijft de voorzitter van het „Deutsche Gemeenschapsverband", is menig Engelsch boek en menig Engelsch verdwenen, omdat het te licht bevonden werd. Wat in deren tijd van strijd en diep lijden de proef doorstaat, willen wij houden; vóór alles willen wij ons dankbaar verheugen in den rijken schat van onze diepe, ernstige Deutsche liederen, wier heerlijke wijzen zoo goed passen bij hun diepen inhoud en bij den bitteren ernst onzer dagen."

Wij voegen hierbij, dat men in vele Christelijke kringen in den vreeselijken tijd dien men doortleeft, de schat welken de Kerk heeft in hare Psalmen, meer dan te voren leerde waardeeren.

Engeland. Formuliergebeden in de vrije kerken.

Het is opmerkelijk, dat vrije kerken die twee jaren geleden er niet aan dachten formuliergebeden bij de Godsdiensbetreffingen te gebruiken, er in den laatste tijd toe gekomen zijn deze wijze van aanroeping van den Naam des Heeren in te voeren.

De predikant R. C. Gilie van Bradford schreef over deze zaak een brochure, die met sympathie door de leiders der vrije kerken is begroet. „Daarin wordt aangebond, dat wanneer vrije gebeden gedaan worden, men evenzeer gevaar loopt in formalisme te vervallen, als wanneer het gebed uitgesproken wordt in een voorgeschreven formule. Het is een bekende zaak, dat predikanten der Anglicaansche Kerk die tot de Evangelische richting behooren, zowel vóór als na de prediking, vrije gebeden uitspreken, ofschoon dit niet volgens het Prayer Book is. Het schijnt dat de vrije kerken der Dissenten het Formuliergebed in de Engelse Staatskerk weer in eere zullen brengen, althans bij die leden der Anglicaansche kerk welke niet tot de Ritualisten te rekenen zijn.

De Ritualisten toch houden zich steeds streng aan de gebeden die in het Book of Common Prayer gevonden worden.

N.-Amerika. Billy Sunday.

Reeds meermalen maakten wij gewag van het optreden van Billy Sunday, een gewezen bolsder, die in de nieuwe wereld scharen menschen weet te vergaderen om naar zijn roepstem tot bekeering te luisteren. De predikanten der Chr. Geref. Kerken van Grand Rapids en omstreken, die wekelijks een conferentie houden onder den naam van „Inter nose", besloten een schrijven te zenden tot den bekenden Evangelist. Dit schrijven is gesteld in een broederlijken, vriendelijken toon, waarbij het goede dat Sunday tot stand brengt, gewaardeerd wordt, maar waarin toch een woord van vermaan voorkomt, om niet voort te gaan met hetgeen, volgens genoemde predikanten, in zijn prediking geene bouwen is met goud, zilver en kostelijke steenen, maar met hout, hooi en stoppelen. De commissie voor dat schrijven bestond uit de predikanten Weersing, Stuart, Brink, Haan, Kuiper en van Loonhuijzen. Men meende dezen stap te moeten doen omdat Sunday een man is, die als geen ander in dezen tijd, invloed uitoefent op het Amerikaanse volksleven, een man die vele waarheden van de Christelijke religie met kracht verdedigt. Maar ook is hij een man die in zijn prediking elementen weglaat die er niet in mogen geniet worden, en er elementen in brengt die niet bevoorliefd zijn voor een ernstige belijdenis van den Christus. Wij verblijden ons in deze poging om een man, van welke oorsprong ook, veel kracht uitgaat, in een goed spoor te leiden.

In een zaak is Billy Sunday den Chr. Geref. formiden reeds in het gewijf gekomen. Het is in zijn optreden tegen de geheime genootschappen, als die der vrijmetselaars, de Odd Fellows, enz. Vreemde men vroeger dat Sunday deze zou ontzien, in den laatste tijd heeft hij tegen het lid-zijn van een geheim genootschap met kracht gewaarschuwd. Hij ging daarbij o.a. te ver, door eenvoudig alle leden van geheime genootschappen naar de hel te verwijzen. Het is bekend, dat de kwestie van de geheime genootschappen oornak is geworden, dat de Chr. Geref. Kerk zich loomakte van de Ref. Church.

WINKEL.

Voor Kinderen.

DE TBGENHANGER.

II.

WEDEROM.

Mijnheer Lehman werd diep bewogen door hetgeen hij hoorde, vooral toen zijn bezoeker erbij voegde: „Het schijnt Gods wil en weg, en daarin heb ik te bernsten." Hij begreep dat die man, in wien hij nu duidelijk zijn ouden makker herkend had, zijn treurig lot niet had te wijten aan luiheid noch aan een ongeregelde leven. Veleer was gebrak aan mind en onbekwaamheid om het rechte oogenblik aan te grijpen. oorzaak van de ellende. Inmijdelijk bewogen trad hij op den werkrooster toe, reikte hem de hand en zei trouwachtig:

„Ik merk wel, het geluk dat gij hier kwamt zoeken hebt gij niet gevonden Jan Wolters."

Verbaasd keek de ander hem aan en vroeg: „Kent gij mij dan mijnheer?"

„Zou Frits Lehman u niet meer herkennen?" was het antwoord. „Gij zijt weinig veranderd; alleen wel de heft nagerder geworden. Ik ben zeker naar het uiterlijk een geheel ander man geworden dan vroeger. Anders zoudt gij mij wel herkend hebben."